

Oahppopládna - Jo3 muorraduodjefáhka

Dette er en lulesamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Sámedigge mierredam njuolgadustjállagin 04.05.2021, láhkavuodo:
snjilltjamáno 17.b 1998 nr 61 láchka vuodoskávlá ja joarkkaáhpadusá birra
(áhpadusláhka) § 6-4 nuppát ladás.

Fámon 01.08.2022 rájes

Fága birra

Fága relevánsa ja guovdásj árvo

Jo3 muorraduodjefágan la sáhka sáme árbbedábálasj duojijt duodjuhit. Gå viddnooahppe praktihkalattjat barggi muorajn ja ietjá ábnasij, ja adni vædtsagijt ja masjijnajt de ávddánahtti duodjuhime tjehpudagájt ja dádjadusáv duoje árbbedábijs, hámijs ja teknikajs ja masi ja gáktu ábnasij adná. Viddnooahppe galggi átsádit, idiejajt ávddánahttet ja adnet innovatijva prosessajt ádá duodjebuktagijt dagátjit. Fáhka galggá viddnooahppijit gárvedahttet duosstot sebrudagá dárbojt árbbedábálasj ja ádá lágásj buktagijda. Dat merkaj duodjefáhka galggá sihkarasstet jut sjaddi oahppam duodjára gudi árbbedábálasj duojev máhtti ja gudi ávddálijguovlluj gæhttji ja huomahi duojijt majna álgoálmumkáhtto l vuodon.

Gájka fága galggi áhpadusá árvvovuodov duohtan dahkat. Jo3 muorraduodjefáhka galggá liehket fáron ávddánahtátjit duodjebuktagijt majna guodelisvuolta, kvalítiehta, kultuvrra ja histávrrá l vuodon. Viddnooahppe galggi dâmadimávov ja rijbbamav muossádit ja gávnnat ietjasa fágalsj identítiehtav giehtatjehpudagáj ávddánahttemin ja muorraábnasij bargadijn ma duodjuhimev reflektieriji. Bargo tjadá ávddánahtti viddnooahppe máhtov sáme kultuvrraárbe ja luondoárbe moattebelakvuoda ja variasjavnâ birra ja ávddánahtti dádjadusáv nârmajs, etihkas ja estetihkalsj ávddânbuktemijs duojen. Árbbediedo baktu galggi viddnooahppe luondov vieledit ja dâdjadit ahte ressursaano vuoksuj la dârbbo luondoboannudagájt boahnte buolvajda gáhttit. Fáhka galggá fáron máhtov vaddemin barggovadde ja bargge vælggogisvuodaj ja rievtesvuodaj birra ja gâlmâbelak aktisasjburgo mávsulasjvuoda birra, manna barggovadde, bargge ja oajválattja aktan barggi buorre barggoiellemav ávddánahtátjit.

Guovdásj elementa

Ábnasmáhtto

Guovdásj elementan ábnasmáhtto l sáhka muorraábnasijit áttjudit, gárvedit ja vuorkodit. Ábnasmáhttuj gullu aj sáme árbbemáhtto gáktu muorraábnasa li iesjguhtik jábij, ja jut ábnasij kvalítiehta ja makkir muorraslájav vállji mierret masi da hiephi. Vijddásappot la sáhka muora ressursaj ávkástallamis birás- ja ressursasiesste vuogijn.

Duodje ja árbbemáhtto

Guovdásj elementan duodje ja árbbemáhtto la sáhka sáme hábmedesájna ja adnoduoje funksjonalítiehta birra. Dat merkaj adnet duodjedájdov, ja iesjguhtik ræjdojt, ietjá vædtsagijt ja teknikajit gå dahká funksjonála

duodjebuktagijt ja gá divvu ja ájmon anet. Dasi gullu aj adnet fáhkaterminologijaj duodjebargon ja gá buktagij birra subtsas. Guovdásj elementan la aj sáhka vuogas barggamvuogij barggat ja sihkaris barggorutijnajs.

Innovasjávnná ja buvtadimprosæssa

Guovdásj elementan innovasjávnná ja buvtadimprosessa l sáhka átsádimes ja inspirasjávnná viedtjamis árbbedábálasj duojes Sámen ja ietjá arktalasj álgoálmugijn gá ietjas duodjebuktagijt dahká. La aj sáhka adnet hámev, funksjávnnáv, bájnov, ábnasiijt ja innovasjávnnáv ájnas faktávrrán desájnnaprosessan. Dat merkaj majt dahkat duodjebuktagijt varresvuoda, birrasa ja sihkarvuoda njuolgadusáj milta. Guovdásj elemænnta buktá aj dádjadusáv gálvo vuobdádallamis, haddemerustimes, vuobddemis ja gállomerustimes ja diehtet iesjguhtik duodje- ja ietjá organisasjávnnáj birra Sámen. Guovdásj elemænntaj gullu aj barggat varresvuoda, birrasa ja sihkarvuoda doajmme njuolgadusáj milta, ja jut suoddjimræjdo, dáhtátjállusa ja adnembagádusá li luondulasj oase duodjuhimes.

Fágajgasskasasj tiemá

Álmmukvarresvuohhta ja bierrgim

Jo3 muorraduodjefágan merkaj fágajgasskasasj tiebmá álmmukvarresvuohhta ja bierrgim ahte ávddánahtta giehtatjehpudagájt, buorre barggorutijnajt tjuovvu ja vállji barggamvuogijt ma li rubmahij vuohkasa ja adná vædtsagijt duodjuhahtijn ja aj vijddásappot ávddánahtta sáme árbbemáhtov dán fágan. Dán fágan la aj sáhka ávddánahttet ja nannit identitiehtav dahkamávo, buktema, tjuolmaj tjoavddema ja jærmálasj válljimij baktu ietjas iellemin. Dási gullu aj iesjluohtádusáv ávddánahttet ja duosstat vuojnosa javllat. Fágajgasskasasj tiebmá álmmukvarresvuohhta ja bierrgim la aj tjalmostahttemin gáktu duodje máhtta iesjguhtik láhkáj juogostjanástagáv vuosedit.

Guoddelis ávddånibme

Jo3 muorraduodjefágan merkaj fágajgasskasasj tiebmá guoddelis ávddånibme ahte reflektieri ja la diedulasj birásvidjuriida gá ábnasiijt viedtjá ja buvtat. Dat merkaj buktagijt dahkat ma guhkev vihpi ja majt máhtta divvot, restaurierit ja ádásit adnet. Ja de l sáhka diedulasjvuodas, vuojnnet muorav ádástuhtte ja bájkálasj ressursan, ja jut árbbedábálasj sáme vuoge milta dássju viedtjá mav dárba ja navti sihkarassta ja gáhtti ressursajt ja sáme kultuvrra- ja luondoárbe boahteájggáj.

Vuodotjehpudagá

Njálmálasj tjehpudagá

Njálmálasj tjehpudagá jo3 muorraduodjefágan la buktet subtsastit barggoprosessaj birra, ietjas vuojnojt gaskostit, árbbemáhto áttjudahttiin guládallat ja duodjebuktagij histávvrájt subtsastit. Dasi gullu fáhkaterminologijjav adnet guládallamin oasstij, barggorádnaj, árbbedáhpeguoddij ja ietjá aktisasjbarggoguojmij.

Buktet tjället

Buktet tjället jo3 muorraduodjefágan la barggogávvidimijt dahkat ja presentierit ja dokumentierit barggoprosessajt tevsta baktu ja visuálatattjat sáme merkaj ja symbávláj ja gá fáhkaterminologijjav adná. Dasi gullu aj sáme árbbemáhtov dokumentierit boahhte buolvajda.

Buktet láhkåt

Buktet láhkåt jo3 muorraduodjefágan la duon dán stratesjijja milta adnet fáhkagirjálásjuodav, barggogávvidimijt ja addnebagádusájt. Dasi gullu aj tjálalasj diedojt lájttálasát gávnnat ja adnet. Vijddásappot sisadná aj identifisierit ja dálkkut terminologijjav, merkajt, tjuorggasijt, ornamentajt ja symbávlájt sáme duodjeárbbedáben.

Buktet riekknit

Buktet riekknit jo3 muorraduodjefágan la árvustallat ábnnasijt, hámev, proporsjávvnájt ja mihto aktijvuodajt sjuggelis bargon. Hábbmimin ja ornamentihkan dættoduvvi geometrijjalasj háme ja mihttoavtagagá. Buktet riekknit sisadná aj merustit márnánhattev ájggeano ja buvtadimgáloj milta ja dahkat økonomijjalasj merustallamijt gá haddefálaldagáj dahká.

Digitála tjehpudagá

Digitála tjehpudagá jo3 muorraduodjefágan la digitála teknologijjav adnet gá visualiseri buvtaájálvisájt, buvtaávddánahttemav ja buvtadimev. Dasi gullu aj digitála ressursajt adnet ietjas bargo dokumentierimij, ávddánbuktemij ja vuobdádallamij. Vijddásappot sisadná dat publikasjávvnájt dahkat ja næhttaværmádagáj baktu iehtjádij siegen barggat. Digitála tjehpudagájda gullu aj digitála jiermme ja tjuovvot aktisasjbargo, persávnnåsuodjalime ja dahkkerievtesvuoda njuolgadusájt.

Máhtudakulme ja árvustallam

Muorraduodjefága máhtudakulme ja árvustallam

Máhtudakulme

Áhpadusá ulmme le viddnooahppe galggá máhttet

- plánit, tjadádit, árvustallat ja ietjas bargojt ja barggoprosessajt dokumentierit ja fáhkaterminologijjav adnet duodjuhahttijn
- áttjudit, välljit, rájnnit ja vuorkodit ábnnasijt iesjguhtik muorraslájajs ja ásijs, bájkálasj ressursaj, dábij ja árbbedábe milta
- dahkat sárggomijt, barggotjuorggamijt, modellajt ja adnet digitála vædtsagijt gá ádå duodjebuktagijt ávddánahttá
- átsádit ja adnet sáme árbbemáhtov ja álgoálmukultuvrav ietjas duoje buvtadibmáj arvusmahttemin
- adnet sáme árbbemáhtov muorraábnnasij dábdomerkej birra gá duodjebuktagijt dahká
- gáhpát oajvveteknihkkan árbbedábálasj duoje duodjuhattijn
- dájvvit oajvveteknihkkan árbbedábálasj duoje duodjuhattijn
- svæjbbat oajvveteknihkkan árbbedábálasj duoje duodjuhattijn
- duodjuhit árbbedábálasj duojev masi adná tjoarvev, dájvev ja ietjá ábnnasijt aktij biedjamij ja/jali nannimij
- dahkat ja adnet árbbedábálasj bájnnoábnnasijt iesjguhtik buktagij hiervvimij ja vuojdamiij
- duodjuhit árbbedábálasj ja ádå lágásj buktagijt muoras ja ietjá ábnnasij
- adnet sierralágásjuodajt ornamentihkan ja hámen, reflektierit dan birra ja sierralágásjuodajt bájkes bájkkáj tjielggit
- árvustallat ja merustit ietjas buktagij ja dievnastusáj ábnasgálojt, buvtadimev ja márnánárvov
- adnet iesjguhtik digitála ressursajt gá vuobdadahttá ja vuobddá ietjas ja vidnudagá buktagijt ja mærkkagálvojt ja gá oasstij ja ietjá aktisasj barggorádnaj guládallá guoddelis láhkáj
- divodit, ájmon anedit ja ádåsis adnet duojev árbbedábálasj ja ádå teknikaj
- árvvaladdat iesjguhtik sáme duodjeorganisasjávnañ ja -ásadusáj ávdåsvásstádussuorgijt ja bargojt ja gáktu dajs ávkev adnet, ja reflektierit makkir rálla dajn la sebrudagán
- rádjánin adnet duodjuhimlanjáv ja masijijnajt, vædtsagijt ja duodjebierggasijt iesj álkket ájmon adnet
- adnet buorre barggodábijt ja välljit vuogas barggamvuogijt majt bargadijn rievddadallá vaj noadevigijt garvvá
- tjuovvot njuolgadusájt ja sjehtadusájt ma barggodilev regulieriji, ja tjielggit barggovadde ja bargge vælggogisvuodajt ja rievtesvuodajt

Åhpadattijn árvustallam

Åhpadattijn árvustallam galggá viehkken ávdedit oahppamav ja máhtudagáv ávddánahttet. Viddnooahppe vuosedi ja ávddánahtti máhtudagáv jo3 muorraduodjefágan gá adni máhtov, tjehpudagájt ja lájttális ájádallamav gá galggi dahkamusájt tjoavddet. Bagádalle galggá sajev hiebadit viddnooahppe vájkkudibmáj ja moattebelak bargoj viddnooahppe oahppammielav arvusmahttet. Bagádalle ja viddnooahppe galggi ságastallat viddnooahppij ávddánime birra jo3 muorraduodjefágan. Viddnooahppe galggi bessat vuosedit majt bukti, ja ietjas fágallasj ávddánime badjel reflektierit. Bagádalle galggá bagádallat ienep oahppama gáktuj ja åhpadimev hiebadit navti váj viddnooahppe bessi bagádallamij milta lággnit ietjasa máhtudagáv fágan.

Árvustallamárnik

Fáhkagæhttalime ávddála galggi gájka gudi ælla tjuovvum dábálasj oahppomanov, rijbbam tjálasj eksáman mij la fága oahppoplána milta dagáduvvam. Eksábma dagáduvvá guovdásj ásadusájn ja sensurieriduvvá bájkálattjat. Eksáman ij galga liehket gárvedimoasse Jo3 muorraduodjefága åhpadus galggá fáhkagæhttalimijn låhpadvvat. Gájka galggi fáhkagæhttalimev tjadádit, mij galggá binnemusát gudán barggobiejven tjadáduvvat.